

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Географічний факультет

Кафедра географії України

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
Географічний факультет
«14» серпня 2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»**

для студентів

галузь знань **G «Інженерія, виробництво та будівництво»**

за спеціальністю: **G18 «Геодезія та землеустрій»**

освітня програма: **«Геодезія та землеустрій»**

на здобуття освітнього ступеня: **бакалавр**

вид дисципліни **обов'язкова (ОК 4)**

Форма навчання **денна**

Навчальний рік **2026/2027**

Семестр **1**

Кількість кредитів ECTS **4**

Мова викладання, навчання
та оцінювання **українська**

Форма заключного контролю **ЗАЛІК**

Викладачі: **Масляк Петро Олексійович**, доктор географічних наук, професор кафедри географії України

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис) (ПІБ) (дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис) (ПІБ) (дата)

КИЇВ – 2026

Розробник(и): **Петрина Наталія Василівна**, кандидат географічних наук,
доцент кафедри географії України,
Масляк Петро Олексійович, доктор географічних наук,
професор

ЗАТВЕРДЖЕНО

“25” серпня 2026 року

Завідувач кафедри

(підпис)

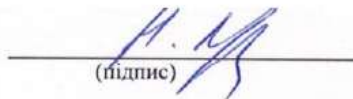
Людмила ДАЦЕНКО

Протокол № 1 від “25” серпня 2026 року

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 5 від “26” серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА
(ім'я та прізвище)

“26” серпня 2026 року

1. Мета навчальної дисципліни «Географія України» – дати студентам поглиблені знання про різноманітність природних умов і ресурсів в межах території України, територіальну організацію суспільства України з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків природних, соціальних та економічних процесів і явищ; зв'язати в органічне ціле просторові аспекти розвитку господарства держави зі стратегічними напрямками трансформації українського суспільства; сформувати у студентів професійні навички та вміння для розв'язання спеціалізованих завдань та практичних проблем у професійній діяльності, прийняття самостійних рішень під час роботи в конкретних природних, суспільно-економічних та етнокультурних умовах, виховати потребу систематично поповнювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

2. Попередні вимоги до рівня знань студентів. Немає

3. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Географія України» є складовою освітньо-професійної програми «Геодезія та землеустрій» підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» у галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво» за еціальністю: G18 «Геодезія та землеустрій».

Дисципліна «Географія України» є нормативною (обов'язковою) дисципліною і, відповідно до навчального плану, викладається студентам у першому семестрі (на першому курсі) в обсязі 120 годин (4 кредити ECTS). Впродовж семестру передбачено два змістові модулі («Фізична географія України» і «Соціально-економічна географія України») та дві тематичні (модульні) контрольні роботи. Підсумковий семестровий контроль – залік. Модуль 1 – «Фізична географія України» – як невід'ємна складова дисципліни «Географія України» включає огляд загальних особливостей природи території України за компонентами і більш детальні характеристики регіональних фізико-географічних одиниць з акцентом на вплив відмінностей природних умов на формування гастрономічної спадщини України. Модуль 2 – «Соціально-економічна географія України» – присвячений вивченню теоретичних та методичних аспектів територіальної організації українського суспільства, характеристиці просторово-часових проявів функціонування окремих галузей господарства країни. Під час вивчення дисципліни «Географія України» увага приділяється також формуванню важливих загальних та фахових компетенцій бакалавра – навичкам та вмінням планувати та здійснювати дослідження і звітувати про їхні результати, діяти професійно і толерантно в різних природних, соціально-економічних та етнокультурних умовах, зберігаючи природну та культурну спадщину України.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни спрямовані на формування компетентностей за освітньо-професійною програмою «Геодезія та землеустрій»:

інтегральної: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми геодезії та землеустрою із застосуванням сучасних технологій, теоретичних положень та методів дослідження.;

загальних: ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

спеціальних (фахових предметних): ФК 1. Здатність застосовувати фундаментальні знання для аналізу явищ природного і техногенного походження при виконанні професійних завдань у сфері геодезії та землеустрою.

ФК 2. Здатність застосовувати теорії, принципи, методи фізико-математичних, природничих, соціально-економічних, інженерних наук при виконанні завдань геодезії та землеустрою.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.	Знати об'єктно-предметну сутність регіональної фізичної, суспільної географії, особливості природи та господарства території України за компонентами, природними регіонами та суспільно-географічними районами, зокрема:			
1.1	основні поняття та терміни, якими прийнято оперувати при характеристиці/ аналізі природних умов та ресурсів території;	Лекції / Практичні заняття / Самостійна робота	Тематичні контрольні роботи / Залік)	5
1.2.	основні просторові характеристики (якісні та кількісні) державної території України (розміри, конфігурація, географічне положення);			5
1.3	основні географічні закономірності в територіальному прояві природних умов в межах території України та в прояві властивостей природних компонентів			5
1.4	основні характеристики (якісні та кількісні) природних компонентів та природних умов в межах території України, природних (фізико-географічних) регіонів			5
1.5	основні риси та особливості суспільно географічного положення України;			5
1.6	територіальні закономірності формування, розміщення і розвитку населення в конкретних природних, економічних і соціальних умовах;			5
1.7	чинники та закономірності в розміщенні галузей промисловості, сільського господарства та сфери послуг;			5
1.8	загальні риси соціально-економічного розвитку, проблеми та перспективи суспільно-економічних регіонів України.			5
2.	Застосовувати теоретичні фахові знання у практичних ситуаціях, зокрема			
2.1	розкривати причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ, які приводять до формування природних територіальних комплексів	Лекції / Самостійна робота / Практичні заняття Практичні заняття,	Індивідуальні завдання / Презентація і захист результатів виконаних завдань)	10
2.2	розробляти комплексні фізико-географічні описи територій (адміністративно територіальних областей, природних регіонів, ін. територій) відповідно до практичних потреб			5

2.3	розробляти комплексні суспільно географічні описи одиниць адміністративно-територіального устрою відповідно до практичних потреб.	самостійна робота		5
3	Здатність застосовувати знання, вміння та навички при безпосередній та/або дистанційній взаємодії з іншими людьми, зокрема:			
3.1	спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;	Лекції / Самостійна робота / Практичні завдання	Індивідуальні завдання / Презентація і захист результатів виконаних завдань	10
3.2	демонструвати використання інформаційних і комунікативних технологій.			10
4	Здатність самостійно виконувати завдання та відповідати за результати своєї діяльності, зокрема:			
4.1	самостійно планувати та виконувати пошук наукових документів, систематизацію та опрацювання необхідної географічної інформації;	Самостійна робота / Практичні завдання	Індивідуальні завдання / Презентація і захист результатів виконаних завдань	5
4.2	демонструвати наполегливість щодо виконання поставлених завдань і взятих зобов'язань;			5
4.3	зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань, поєднувати критичність та самокритичність;			5
4.4	дотримуватися інтелектуальної та академічної доброчесності.		Індивідуальні завдання / Презентація і захист результатів виконаних завдань Тематичні контрольні роботи / Підсумкове (залікове) тестування	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

[illegible]

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виконання завдань практикумів, самостійної роботи та її презентації, тестових завдань та залікової контрольної роботи.

Семестрове оцінювання:

1. *Контрольні та тестові завдання: РН 1.1-1.8. (знання) 20 балів/10 балів.*
2. *Практична робота: РН 2.1-2.3, 3.1-3.2, 4.1-4.4 (знання та вміння) 60 балів/30 балів.*
3. *Самостійна робота: РН 3, 4. (комунікація, автономність та відповідальність) 20 балів/10 балів.*

Підсумкове оцінювання проводиться у формі заліку.

Для студентів, які упродовж курсу не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки – 60 балів проводиться заключне контрольне опитування та/або самостійне завдання із представленням його результатів. Максимальна оцінка такого завдання не може перевищувати 40 балів.

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 40 балів до складання заліку не допускаються.

Для студентів, які упродовж семестру не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки – 36 балів, слід виконати (у разі не виконання) завдання, що були винесені на практичні заняття або отримати індивідуальне завдання у викладача для написання реферату

7.2 Організація оцінювання: оцінювання здійснюється упродовж всього курсу. Опитування у письмовій тестовій формі проводиться після завершення викладання окремих тем. Практичні захищаються по виконанню, відповідно до графіка їх проведення.

Контрольні роботи, практичні завдання здаються у зазначений викладачем термін; за роботи, подані пізніше зазначеного терміну, оцінка може складати 50% від максимальної кількості балів. Підсумкова оцінка за курс виставляється після заліку та формується як сума з оцінок за всі виконані завдання курсу.

Загалом формування оцінки базується на «Положенні про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом Ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

7.4. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату

та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ІІІ. Використання ІІІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтвердних матеріалів.

8. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни Географія України

Вивчення дисципліни студентами передбачає прослуховування ними лекцій, виконання практичних робіт та індивідуальних завдань для самостійної роботи. Орієнтовний розподіл часу за окремими темами наведено в таблиці.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Фізична географія України Тема 1. Державна територія України та її основні просторові характеристики. Державний кордон України. Фізико-географічне положення України	2	2	4
2	Тема 2. Загальні риси геологічної будови та рельєфу в межах території України	2	2	4
3	Тема 3. Кліматичні та погодні умови та особливості території України	2	2	4
4	Тема 4. Моря та внутрішні води України	2	2	4
5	Тема 5. Ґрунтовий покрив України. Рослинність і тваринний світ	2	2	4
6	Тема 6. Несприятливі природні процеси і явища та особливості їх територіального прояву	2	2	4
7	Тема 7. Ландшафти та фізико-географічне районування території України	2	2	8
8	Тема 8. Природні території України з охоронним статусом	2	2	4
9	Економічна та соціальна географія України Тема 9. Суспільно-географічне положення України, Геополітика та геостратегія.	2	2	4
10	Тема 10 Географія населення та демографічна ситуація і політика в країні	2	2	4
11.	Тема 11 Географія галузей соціальної сфери	2	2	4
12.	Тема 12 Географія галузей промисловості та сільського господарства України	2	2	8

13.	Тема 13 Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки	2	2	4
14.	Тема 14 Суспільно-географічне районування України	2	2	4
	ВСЬОГО	28	28	64

Загальний обсяг 120 год: в тому числі:

лекцій – 28 год.,

практичних занять – 28 год.,

самостійна робота – 64 год.

9. Рекомендовані джерела:

1. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України. К.: Знання, 2003 (2005, 2006).
2. Петрина Н. В. Географія України. Частина 1. Фізична географія України: Навчально-методичний посібник. К.: РВЦ ЗСУ, 2021. Додаткові текстові джерела:
3. Вишневський В. І. Річки і водойми України. Стан і використання. К.: Віпол, 2000.
4. Географічна енциклопедія України. В 3-х т. К.: Українська енциклопедія, 1989 – 1993.
5. Екологічна енциклопедія. У 3-х т. К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006 – 2008.
6. Клімат України / За ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченко. К.: Вид-во Раєвського, 2003.
7. Петрина Н. В. Заповідна справа: Конспект лекцій у схемах і таблицях. К.: Центр ІТ, 2007.
8. Рельєф України: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Стецюка. К.: Слово, 2010.
9. Червона книга України. Рослинний світ. К., 2009.
10. Червона книга України. Тваринний світ. К., 2009.
11. Шувар І. А., Гудзь В. П., Шувар А. І. Особливо небезпечні рослини України: Навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2017. Картографічні джерела інформації
12. Загальногеографічний атлас України. К.: ДНВП «Картографія», 2004.
13. Комплексний атлас України. К.: ДНВП «Картографія», 2005.
14. Національний атлас України. К.: ДНВП «Картографія», 2007. Модуль 2. «Економічна та соціальна географія України»
15. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: Реальний сектор економіки: Навчальний посібник. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018.
16. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Економічна і соціальна географія України. Навчально-методичний посібник. К. ВПЦ «Київський університет», 2010.
17. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України. К.: ВПЦ «Київський університет», 2000.
18. Масляк П.О. Економічна і соціальна географія України. К.: Педагогічна преса, 2005.
19. Масляк П.О. та ін. Гуманітарні та ресурсні проблеми національної безпеки України: Монографія. К., 2011.
20. Масляк П.О. Географія України, Навчальний посібник. – К.: 2000.
21. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Хрестоматія з географії України. К.:1994.
22. Масляк П.О. та ін. Природничі проблеми національної безпеки України у викликах новітньої історії. – К.: 2019.
23. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. К.: Знання України, 2005.
24. Смаль І. Економічна і соціальна географія України: Навчальний посібник. –Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009.
25. Соціальна географія: Підручник / За ред. Л. Немець та К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019.